

Aikuiskasvatus ja jatkuva koulutus:

KEHITTYVÄ VOIMAVARA

Pohjoismaat tunnetaan kansainvälisesti koulutusasioiden — varsinkin aikuiskasvatuksen — hyvästä hoidosta. Harvoissa maissa aikuiskasvatus integroituu yhtä perusteellisesti maan kulttuuriin tai on yhtä välttämätön maan poliittiselle, kulttuurilliselle, yhteiskunnalliselle ja taloudelliselle kehitykselle.

Suomelle ominainen vuoden 1945 jälkeinen muutos ei olisi voinut tapahtua ilman koulutuksen ja kasvatuksen tukea. Varmaa on, että sitä ei olisi voitu saavuttaa niin lyhyessä ajassa, mikäli kaikki ponnistelut olisi kohdistettu pelkästään väistämättömän hitaaseen uusien sukupolvien kouluopetukseen.

Muissa maissa (mukaan lukien kansainvälisessä yhteisössä UNESCO:n ja OECD:n kautta) on saatettu todeta, miten vaikeaa on selvittää ns. etupainotteisella (engl. front end) mallilla, jossa kasvatus on yhtä kuin koulu. Näin siitäkin huolimatta, että Pohjoismaiden ulkopuolella on pitkään julistettu läpi elämän kestävän jatkuvan koulutuksen tärkeyttä; ts. on kannatettu linjaa, joka pohjimmiltaan sisältää ajatuksen jonkinasteisesta koulutusyhdenvertaisuudesta lapsille, nuorille, aikuisille ja varttuneemmille aikuisille.

Tilanne on edelleen Isossa Britanniassa suurin piirtein tällainen. Tietyt merkittävät aikuiskasvatuksen muodot toki menestyvät ja voivat hyvin. Mutta kun kasvatus- ja koulutusasiat ovat siirtymässä Englannissa poliittisen asialistan kärkeen, on todennäköistä, että pääosa julkisesta keskustelusta kohdistuu kouluun. Kaikesta huolimatta, Englannissakin aletaan yhä selvemmin tiedostaa jatkuvan koulutuksen (käsite menee osittain päällekkäin aikuiskasvatuksen kanssa) tärkeys. Kaikki tahot ovatkin myöntäneet lähes tulkoon epätoivoisesti, että aikuisten ammatilliseen koulutukseen on suhtauduttava suurem-

malla vakavuudella, mikäli maan ei tahdota taantuvan.

Tämän vuoksi on syytä toivottaa tervetulleeksi maittemme yhteisen sekakomission hiljattainen päätös. Sekakomissiossa ovat edustettuina Englannin ja Suomen opetushallitusten ylemmät virkamiehet sekä edustajia British Councilista ja Suomen uudesta Lontoon Suomi-Instituutista. Sekakomissio kokoontuu joka kolmas vuosi ja laatii kahdenkeskisen yhteistyön puitteet. Työn tuloksena voidaan mainita Christoffer Taxellin ministerinä ollessaan ehdottama korkeakoulutuksen opiskelijavaihto.

Syyskuussa 1990 pitämässään kokouksessa Edinburghissa komissio korosti aikuiskasvatuksen tärkeyttä todeten olevan aika hyödyntää olemassa olevia monipuolisia yhteyksiä suomalaisten tutkijoiden, brittitutkijoiden ja käytännön kasvattajien tiiviimpänä yhteistyönä.¹⁾

Osapuolet olivat yhtä mieltä myös siitä, että aikuiskasvatus pystyy hyötymään suuresti uudesta tiedonsiirtoteknologiasta. On erittäin todennäköistä, että tälläkin alueella uusi teknologia (esimerkiksi sähköposti ja tietokonekonferenssit) yleistyvät samalla tavoin kuin telekopiointi (kts. Kontinen and Sajavaara, LEIF 1/90).

Yksi tuoreimmista yhteyksistäni suomalaisiin kollegoihini tapahtui kolmisuuntainen videoneuvottelun kautta. Tämä teki mahdolliseksi Alan Tuckettille (johtaja, National Institute for Adult Continuing Education, Englanti ja Wales) ja minulle sekä kahdelle Hollannissa toimivalle kollegalleni osallistua Jyväskylän yliopistossa pidettyyn konferenssiin, jonka puheenjohtajana toimi Kari Sajavaara. Ruotsalaisen tutkijan, Kenneth Abrahamssonin kanssa käymämme keskustelun aiheena oli alaltamme julkaistu tutkimus.

Tilaisuus sujui hyvin. Mutta olen silti vakuutunut, että kirjoitettu sana (yhä useammin elektroniseen muotoon kirjoitettu sana) on yhä arvossa. Abrahamssonin kanssa käymämme mielipiteidenvaihdon kaltaiset tilaisuudet olisivat paremmin arvioitavissa ja ne tulisivat myös tallennetuiksi, mikäli niitä jatkettaisiin painetussa sanassa. Andrew Chestermanin tutkijoille esittämään vetoomukseen yhtyen (kts. LEIF 1/91), jossa hän kehottaa heitä tekemään itsensä paremmin ymmärretyiksi oman akateemisen lokeronsa ulkopuolella, tekisi mieli ehdottaa, että em. keskustelua voitaisiin jatkaa alan eri julkaisuissa.

Muiden tahojen ottaminen tällä tavoin mukaan johtaisi muuhunkin kuin siihen, että kasvatustieteet tulisivat suuremman yleisön ulottuville; se voisi tuoda mukanaan palautetta, ei vain tieteestä ja kasvatustieteen ammattiteistä, vaan myös kypsän elämäkokemuksen suunnalta. Tämän kaltaisen prosessin erityisesti paikallaan aikuiskasvatuksessa, missä perinteisesti painotetaan kokemuksiin perustuvaa oppimista tieteellisen opiskelun rinnalla.

Kokemusperäisen oppimisen arvostaminen on todellakin brittiläistä aikuiskasvatusta ja jatkuvaa koulutusta hallitseva tuntomerkki. Yleisemmin ottaen, aikuiskasvatuksen ja jatkuvan koulutuksen tilanne maassa on erittäin sekava; runsaasti muutoksia ja epävarmuutta, jonkin verran taantumista, mutta toisaalta myös kehitystä parempaan. Rajoitun tässä muutamaiin lyhyisiin kuvauksiin.

Huonoa: vaikka ”paikallisesta opetuksesta vastaavien viranomaisten” (merkittävin yleisen aikuiskasvatuksen järjestäjä) järjestämien tarjonnan laajuus ja laatu on aina ollut varsin vaihtelevaa (Britannian pitkälle hajautetun järjestelmän ominaispiirre), se on viime aikoina joutunut kärsimään (paikallistasolla) myös keskushallinnon määräämistä rajoituksista. The Workers Educational Association, alan ehkä tunnetuin valtakunnallinen vapaaehtoisjärjestö, on joutunut taloudellisiin vaikeuksiin. Valtio on päättänyt juuri lopettaa REPLANin eli ohjelman, jonka tavoitteena on edistää työttömälle tarkoitettuja ak-projekteja. Päätös on aiheuttanut laajaa pettymystä.

Hyvää: jatkuvaa kasvua avoimessa ja etäopetuksessa kaikissa aikuiskasvatuksen ja jatkuvan koulutuksen muodoissa. Vaikka jotkut saatavatkin tuntea olonsa uhatuksi tuoreen lainsäädännön johdosta, jakeluorganisaatiot pitävät yllä korkeaa tasoaan tuottaen julkaisuja ja puhelinneuvontapalveluja opetusohjelmien tueksi. Eräillä vapaaehtoisjärjestöillä menee edelleenkin hyvin — esimerkiksi Women’s Institutes -järjestö

on juuri viettänyt 75-vuotispäiväänsä, ja maassa on reilusti yli 100 ns. kolmannen ikäkauden yliopistoa, jotka toimivat vapaaehtoisvoimin. Merkittäviä saavutuksia on kirjattu myös työläisyhmiön, naisryhmien ja etnisten vähemmistöryhmien keskuudessa harjoitetun ”hakevan toiminnan” piirissä.

Saatavuus on kaikkialle levinnyt iskusana ja todellisuudesta sille löytyy vastine korkeakouluopintoihin yhä enenevässä määrin osallistuvista aikuisista ihmisistä, joista amerikkalaiset kollegamme käyttävät nimitystä ei-perinteiset opiskelijat (engl. non-traditional students). Ammatillinen koulutus, mukaan lukien yritysten järjestämä koulutus ja ”inhimillisten voimavarojen” kehittäminen, on saamassa kasvavaa huomiota osakseen kaikilla yhteiskunnan sektoreilla — lopultakin henkilöstökoulutusta aletaan järjestää myös yliopistojen opettajille ja hallintoviranomaisille! Aikuiskasvatuksen piirissä toimivat opettajat saavat nyt virallista tunnustusta korkeatasoisesta työstään ja vihkiytymisestäään siihen.

On syytä mainita jossain määrin yllättävä positiivinen seikka. On muistettava, että Britanniassa yliopistojen yhteydet aikuiskasvatukseen ja (jatkuvaan koulutukseen) eroavat manereurooppalaisesta. Useimmissa Euroopan maissa, myös Suomessa, yliopistot ovat tutkineet ja opettaneet aikuiskasvatusta ja jatkuvaa koulutusta osana kasvatustieteiden opetusohjelmaa, mutta vasta hiljattain on ryhdytty järjestämään aikuiskasvatuksen ja jatkuvan koulutuksen kursseja suurelle yleisölle ja tietyille asiakasryhmille.

Britanniassa tilanne on ollut jossain määrin päinvastainen; yliopistot ovat olleet johtavia aikuiskasvatuksen järjestäjiä jo runsaan sadan vuoden ajan. Hiljattain on otettu mukaan myös uusia jatkuvan koulutuksen muotoja. Tuoreimpaan kehitykseen kuuluu, että useat yliopistot tarjoavat nykyisin työikäisille mahdollisuuksia aikuiskasvatuksen jatko-opiskeluun ja arvosanojen suorittamiseen. Hyvänä uutisena voin kertoa, että vaikka tätä työtä onkin haitannut varojen puute ensimmäisen kymmenvuotiskauden aikana, on valtion taholta ilmoitettu, että määrärahoja yliopistopohjaiseen aikuiskasvatukseen (vapaaseen sivistystyöhön, ja ammatilliseen koulutukseen sekä niiden tutkimiseen) lisätään todella huomattavasti.

Kun yhdistämme suomalaisia ja brittiläisiä resursseja (erityisesti ihmisiä, tietoa ja kokemuksia), usein vielä niin, että joukkoon tulee osanottajia Pohjois-Amerikasta ja muualtakin, meidän on muistettava ei ainoastaan kotimaamme olot, niin mielenkiintoisia kuin ne

ovatkin, vaan myös laajempi näkökulma, joka kytkee aikuiskasvatuksen keskeisimpiin globaaliin, kuin myös henkilökohtaisiin ja paikallisiin kysymyksiin.

Valtakuntien, elämäntilanteiden ja tieteiden rajat ylittävät kysymysten asettelu on vielä keskustelua vailla heijastuen maailmaa uhkaavina taloudellisina ongelmina. Tätä kirjoitettaessa Persianlah-

den järkyttävän sodan lähestyessä loppuaan, se on vielä edessämme ihmisten hätänä ja ympäristöongelmina.

Yli maantieteellisten rajojen sekä sektori- että oppirajojen: asialista on selvä — maapalloamme uhkaavat taloudelliset ongelmat sekä humanitaariset ja ympäristölliset ongelmat.

BRIAN GROOMBRIDGE

¹⁾ Alkuperäistekstissä käytetty termi on "Adult and Continuing Education". Sen alkuosalla viitataan perinteiseen yleissivistävään aikuiskasvatukseen ja jälkiosalla lähinnä aikuisten ammatilliseen koulutukseen. Suomenoksessa käytetään käsitettä aikuiskasvatus.

Katsaus on kirjoitettu *Life and Education in Finland* -lehteen ja julkaistu siinä englanninkielisenä numerossa 2/91.